

*València
València
Turisme

Fontanars dels Alforins

*València
València
Turisme

Patronat Provincial de Turisme
Carrer Avellanes, 14-2-D
46003 València
Tel. 963 887 221
Fax. 963 887 220
patronato.turismo@dival.es
www.valenciaturisme.org

Xarxes socials
f valenciaturisme
t @valenciaturisme
i @valenciaturisme

© 2016
Edita: Patronat Provincial de Turisme.
Textos: Tomàs F. Bordera.
Fotos: Vicent Biosca, Miquel Francés,
Pilar Francés, Pepe Gandía i Carlos Tolsá.

Naturalment

Fontanars
dels Alforins

1.	Introducció Introducción	4
2.	Història Historia	6
3.	Gastronomia Gastronomía	12
4.	Festes Fiestas	14
5.	Itineraris de paisatge cultural Itinerarios de paisaje cultural	16
6.	Territori enològic Territorio enológico	20
6.1.	Terres dels Alforins Terres dels Alforins	23

Introducció

Introducción

Situat al sud interior de la província de València, Fontanars dels Alforins és el municipi més occidental de la Vall d'Albaida. El seu terme abasta uns 74 km², dels quals més del 40% són de superfície forestal. Limita amb Ontinyent, pellevant; Moixent, pel nord; la Font de la Figuera i Villena, pel ponent; i el Camp de Mirra, Beneixama i Banyeres de Mariola, pel sud. El nucli urbà és a uns 630 m d'altitud, i la cota més elevada és la de la Replana, amb 994 m.

Des de València, s'hi aplega a través de l'A-35, enllaçant a la Font de la Figuera amb la CV-660. Des d'Alacant o Madrid, a través de l'A-31 més l'enllaç amb la CV-656 a Villena. Des d'Ontinyent, s'arriba a Fontanars per la CV-660, o la CV-655.

Fontanars era el nom, per la presència d'aigües superficials, de la partida dels Alforins sobre la qual van anar assentant-se i aglutinant-se els antecedents de l'actual nucli urbà. L'Alforí, o els Alforins, indistintament, és com s'anomena la planura que sosté el municipi i que s'estén cap a ponent, sota terme de Villena, fins als límits de Cabdet (Caudete) i la Font de la Figuera.

Els Alforins conformen una vall gairebé plana, de clima mediterrani amb hiverns suaus,

Situado en el sur interior de la provincia de Valencia, Fontanars dels Alforins es el municipio más occidental de La Vall d'Albaida. Su término alcanza unos 74 km², de los cuales más del 40% son de superficie forestal. Limita con Ontinyent, por el levante; Moixent, por el norte; La Font de la Figuera y Villena, por el poniente; y El Camp de Mirra, Beneixama y Banyeres de Mariola, por el sur. El casco urbano está a unos 630 m de altitud, y la cota más elevada es la de La Replana, con 994 m.

Desde Valencia, se accede a través de la A-35, enlazando en La Font de la Figuera con la CV-660. Desde Alicante o Madrid, a través de la A-31 más el enlace con la CV-656 en Villena. Desde Ontinyent, se llega a Fontanars por la CV-660, o la CV-655.

Fontanars era el nombre que, a causa de la presencia de aguas superficiales, recibía la partida de Els Alforins sobre la que fueron asentándose y aglutinándose los antecedentes de la actual población. L'Alforí, o Els Alforins, indistintamente, es la denominación de la llanura que sostiene el municipio y que se extiende hacia poniente, bajo término de Villena, hasta los límites de Caudete y La Font de la Figuera.

encaixada entre la Serra Grossa, al nord, i la Serra de l'Ombria, al sud. Respecte a la Vall d'Albaida, la plana dels Alforins es configura com una subcomarca o altiplà, per la diferència d'altitud, que és un extens espai de transició paisatgística i climàtica entre la continentalitat de la meseta castellanamanxega i les terres més baixes d'Ontinyent i la part oriental de la comarca, d'influència costanera.

Els Alforins conformen un valle casi llano, de clima mediterráneo con inviernos suaves, encajado entre la Serra Grossa, al norte, y la Serra de l'Ombria, al sur. Con respecto a La Vall d'Albaida, la plana de Els Alforins se configura como una subcomarca o altiplanicie, por la diferencia de altitud, que es un extenso espacio de transición paisajística y climática entre la continentalidad de la meseta castellano-manchega y las tierras más bajas de Ontinyent y la parte oriental de la comarca, de influencia costera.

Vista meridional del nucli de Fontanars, enclavat al mig de la valleta

Vista meridional del casco urbano de Fontanars, enclavado en el centro de su valle

Tot i l'existència de vestigis anteriors, la colonització extensiva del territori no es produeix fins l'edat del bronze. Les evidències de la cultura ibèrica són nombroses, disperses i tardanes, i provenen de la disgregació d'assentaments concentrats en altres indrets dels encontorns, per l'impacte de la romanització. Als Alforins són significatives les mostres materials d'època romana, amb presència i intensitat desiguals entre els segles II anterior i V posterior a la nostra era, moment a partir del qual el paratge es despobra per la resta del mil·lenni.

De l'època medieval andalusina, la informació hi és escassa, a pesar de l'origen àrab del nom que embolcalla el nostre poble, *Alforí*, derivat de l'ètim *al-hurí*: graner o dipòsit de gra. L'únic assentament andalusí en procés d'estudi és junt al nucli urbà, i la seua cronologia abasta des de finals del segle X a la mitjanja del XII.

Després d'haver ocupat Ontinyent, cap a 1245, Jaume I es reserva l'Alforí com a part integrant del Reial Patrimoni. Fins gener de 1257, en què el Conqueridor fa donació al poble d'Ontinyent

Pese a la existencia de vestigios anteriores, la colonización extensiva del territorio no se produce hasta la edad del bronce. Las evidencias de la cultura ibérica son numerosas, dispersas y tardías, y provienen de la disgregación de asentamientos concentrados en otros sitios de las proximidades, por el impacto de la romanización. En Els Alforins son significativas las muestras materiales de época romana, con presencia e intensidad desiguales entre los siglos II anterior y V posterior a nuestra era, momento a partir del cual el paraje se despuebla por el resto del milenio.

De la época medieval hispanomusulmana, la información es escasa, a pesar del origen árabe del nombre que envuelve nuestro pueblo, *Alforí*, derivado del étimo *al-hurí*: granero o depósito de grano. El único asentamiento hispanomusulmán en proceso de estudio se encuentra junto al casco urbano, y su cronología comprende desde finales del siglo X hasta mediados del XII.

Después de haber ocupado Ontinyent, hacia 1245, Jaime I se reserva El Alforí como parte

d'aquella extensa porció de territori, que aleshores comprenia des del port dels Alforins, cap a ponent: fins al límit amb Castella, a Bogarra, dins el terme actual de Cabdet (Caudete).

El 1335 s'inicia la cruenta disputa territorial del *plet dels Alforins* entre Villena i Ontinyent. La successió d'incidents, amb incursions armades per ambdues parts, i la perduració del litigi als

integrante del Real Patrimonio. Hasta enero de 1257, en que el Conquistador hace donación al pueblo de Ontinyent de aquella extensa porción de territorio, que entonces comprendía desde el puerto de Els Alforins, hacia poniente: hasta el límite con Castilla: en Bogarra, en el actual término de Caudete.

Aspecte del nucli urbà vist des del campanar

Aspecto del casco urbano visto desde el campanario

Fontanars cap a 1906, fotografiat per Godofred Ros: detall
Fontanars hacia 1906, fotografiado por Godofredo Ros: detalle

tribunals duran al fraccionament de la subcomarca dos segles més tard: una sentència arbitral de 1502 parteix l'Alforí en dos per la vereda de la Safra, amb l'adscripció de la part occidental a la vila castellana de Villena i l'oriental a la d'Ontinyent.

La calma posterior en va reviscolar el poblament, amb l'extensió de l'activitat agrícola i la construcció d'algunes cases de camp, fins al punt que els propietaris de les heretats li demanaren al Consell de la vila d'Ontinyent en 1520 de poder edificar una ermita als Alforins. La coincidència entre la iniciativa d'erigir l'ermita i l'esclat de la Germania (1519-1522), va alentir i paralitzar l'obra durant dècades. Fins

En 1335 se inicia la cruenta disputa territorial del *pleito de los Alhorines* entre Villena y Ontinyent. La sucesión de incidentes, con incursiones armadas por ambas partes, y la perduración del litigio en los tribunales conducirán al fraccionamiento de la subcomarca dos siglos más tarde: una sentencia arbitral de 1502 parte L'Alforí en dos por la vereda de La Safra, con la adscripción de la parte occidental a la villa castellana de Villena y la oriental a la de Ontinyent.

La calma posterior revitalizó el poblamiento, con la extensión de la actividad agrícola y la construcción de algunas casas de campo, hasta el punto que los propietarios de las heredades le pidieran al Consell de la villa de Ontinyent en

el 1593, en què el propi Consell va determinar que es rematara l'ermita de Sant Antoni dels Alforins d'Ontinyent. Aquell remot centre de culte va ser l'aglutinador dels orígens del nucli urbà i és l'antecedent de l'actual temple parroquial de la Mare de Déu del Rosari de Fontanars dels Alforins.

La Guerra de Successió tindria per a l'Alforí un efecte de despoblament, primer, i de substitució poblacional amb posterioritat a la batalla d'Almansa. Part dels actuals alforiners són descendents directes d'aquells nous colons, vinguts majorment de les viles borbòniques de la Foia de Castalla, de Banyeres de Mariola o de Biar, a partir de 1707. Amb tot, durant el segle XVII i

1520 poder edificar una ermita en Els Alforins. La coincidència entre la iniciativa de erigir la ermita y el estallido de la Germanía (1519-1522), ralentizó y paralizó la obra durante décadas. Hasta 1593, en que el propio Consell determinó que se llevara a término la ermita de Sant Antoni de Els Alforins de Ontinyent. Aquel remoto centro de culto fue el aglutinador de los orígenes del casco urbano y es el antecedente del actual templo parroquial de Nuestra Señora del Rosario de Fontanars dels Alforins.

La Guerra de Sucesión tendría para L'Alforí un efecto de despoblamiento, primero, y de sustitución poblacional con posterioridad a la batalla de Almansa. Parte de los actuales habitantes de Fontanars son descendientes directos de aquellos nuevos colonos, venidos mayormente de las villas borbónicas de La Foia de Castalla, de Banyeres de Mariola o de Biar, a partir de 1707. Con todo, durante el siglo XVII y XVIII el número de casas y pobladores crece en L'Alforí pausadamente. Hasta el siglo XIX, en que la población aumenta de los 400 habitantes de 1820 a los 1.100 registrados en 1867.

Fontanars es también el municipio más joven de La Vall d'Albaida, creado en 1927 con las cuatro partidas de Els Alforins, segregadas del término de Ontinyent por el Real Decreto-Ley de 5 de agosto. Los pocos años del municipio, las características de su poblamiento y el hecho de

XVIII el nombre de cases i pobladors creix a l'Alforí compassadament. Fins el segle XIX, en què la població hi augmenta dels 400 habitants de 1820 als 1.100 registrats en 1867.

Fontanars és també el municipi més jove de la Vall d'Albaida, creat en 1927 amb les quatre partides dels Alforins, segregades del terme d'Ontinyent pel Reial Decret-Llei del 5 d'agost. Els pocs anys del municipi, les característiques del seu poblament i el fet que el desenrotllament urbanístic més intensiu siga tan recent han generat un urbanisme de carrers amplis i rectilinis amb domicilis confortables, però desproveït d'edificis monumentals amb valors arquitectònics, històrics i artístics rellevants: a excepció del temple parroquial, que és el resultat de les successives ampliacions aplicades a l'ermita originària de finals del segle XVI, i del campanar. L'alçària de la torre inicial de l'església de Fontanars (1860-1862), era $\frac{2}{3}$ de l'actual. L'aspecte que ara presenta la torre de les campanes és el resultat de la reconstrucció parcial i del singular rematament de què va ser objecte entre 1915 i 1916, a càrrec de l'arquitecte de València Josep M.ª Manuel Cortina Pérez.

El padró municipal referit a desembre de 1927 aplega 1.256 habitants, el 75% dels quals habitaven el centenar de cases localitzades a les heretats d'arreu el terme. La taxa màxima de població s'assoleix en 1944, amb 1.317 habitants.

que el desenvolupament urbanístic més intensiu sea tan reciente han dado lugar a un urbanismo de calles amplias y rectilíneas con domicilios confortables, pero desprovisto de edificios monumentales con valores arquitectónicos, históricos y artísticos relevantes: a excepción del templo parroquial, que es el resultado de las sucesivas ampliaciones aplicadas a la ermita originaria de finales del siglo XVI, y del campanario. La altura de la torre inicial de la iglesia de Fontanars (1860-1862), era $\frac{2}{3}$ de la actual. El aspecto que ahora presenta la torre de las campanas es el resultado de la reconstrucción parcial y del singular remate de que fue objeto entre 1915 y 1916, a cargo del arquitecto de Valencia José M.ª Manuel Cortina Pérez.

El padrón municipal referido a diciembre de 1927 reúne 1.256 habitantes, el 75% de los cuales habitaban el centenar de casas localizadas en las heredades repartidas por el término. La tasa máxima de población se alcanza en 1944, con 1.317 habitantes. A partir de la década de los sesenta del siglo XX se intensifica la concentración en el casco urbano de las familias campesinas. Paralelamente, el núcleo se triplica y crece la desafección a la ruralidad de sus habitantes. Actualmente, con la población estabilizada alrededor del millar de individuos desde 1975, los principales recursos de los habitantes de Fontanars son la agricultura, la construcción y los servicios y, en menor medida, la industria.

A partir de la dècada dels seixanta del segle xx s'intensifica la concentració al nucli urbà de les famílies camperoles. Paral·lelament, el poblet es triplica i creix la desafecció a la ruralia dels seus veïns. Actualment, amb la població estabilitzada al voltant del miler d'individus des de 1975, els principals recursos dels alforiners són l'agricultura, la construcció i els serveis i, en menor mesura, la indústria.

El 28 d'abril de 1992, el Govern valencià va aprovar el canvi de denominació oficial del municipi de Fontanars per Fontanars dels Alforins, que és una combinació del nom més comú, Fontanars, amb l'històric, que oscil·la entre l'Alforí i els Alforins.

El 28 de abril de 1992, el Gobierno valenciano aprobó el cambio de denominación oficial del municipio de Fontanars por Fontanars dels Alforins, que es una combinación del nombre más común, Fontanars, con el histórico, que oscila entre L'Alforí y Els Alforins.

Costum immemorial, el mercal setmanal del diumenge és un atractiu més

Costumbre inmemorial, el mercado semanal del domingo es un atractivo más

Gastronomia

Gastronomía

Com correspon al marc etnogeogràfic que abasta el poble, la cuina de Fontanars dels Alforins es caracteritza per la disponibilitat i la utilització dels ingredients bàsics de la dieta mediterrània: el blat, l'oli i el vi, enriquits amb fruits secs, fruites, verdures fresques i llegums. Els arrossos, caldosos i eixuts, amb carns o sense elles, i amb verdures, són presents en la dieta quotidiana, així com els llegums, a soles o amb carns diverses. Com a terra fronterera, de contacte i transició, l'Alforí és també dins l'àrea d'influència gastronòmica castellanamanxega, de la qual en són mostra el gaspatxo manxec, la gatxamiga i les miques, concurrents igualment en la dieta local.

De la producció frutera, el meló groc, o de tot l'any, conreat al secà, és singularment apreciat. En la rebosteria són destacables, entre altres elaboracions, les orelletes, les tortades d'ametla, les coques de nous i els pastissats de moniato.

Como corresponde al marco etnogeográfico que comprende el pueblo, la cocina de Fontanars dels Alforins se caracteriza por la disponibilidad y la utilización de los ingredientes básicos de la dieta mediterránea: el trigo, el aceite y el vino, enriquecidos con frutos secos, frutas, verduras frescas y legumbres. Los arroces, caldosos y secos, con carnes o sin ellas, y con verduras, están presentes en la dieta cotidiana, así como las legumbres, solas o con carnes diversas. Como territorio fronterizo, de contacto y transición, L'Alforí se encuentra también dentro del área de

influencia gastronómica castellano-manchega, de la que son ejemplo el gazpacho manchego, la gachamiga y las migas, concurrentes igualmente en la dieta local.

De la producción frutal, el melón amarillo, o *de tot l'any* (de todo el año), cultivado en secano, es singularmente apreciado. En la repostería son destacables, entre otras elaboraciones, las *orelletes*, las tartas de almendra, las tortas de nueces y los *pastissets* de boniato.

Gaspaxos manxecs,
una gatxamiga i una
mona de Pasqua

Gazpacho manchego,
una gachamiga y una
mona de Pascua

Festes

Fiestas

Fontanars dels Alforins celebra les seues festes majors, de Moros i Cristians, entre finals d'agost i primers de setembre, en honor a la Mare de Déu del Rosari. La tradició fa remuntar l'origen de la celebració a 1866, com a deure de gratitud a la Mare de Déu per haver deslliurat els habitants del llogaret dels Fontanars de l'epidèmia de còlera que havia atacat la comarca l'any anterior. L'Entrada de les comparses és l'acte de major vistositat i concurrència. El pla d'actes, de desfilades amb música de banda, arcabusseria i pirotècnia, ambaixades, manifestacions religioses i revetles populars, conforma una festa sentida i estimada pel poble.

Sant Antoni Abat és el patró local. La seua festa se celebra amb una gran foguera, que s'encén la nit de la vespra, com a element icònic central, i amb la part devocional inherent.

El darrer cap de setmana de juny té lloc la que s'anomenava *la festa de les Xiques*: ara, *de les Festeres i Quintos*. La festa se celebra en honor a la Immaculada i té l'origen en la Congregació de les Filles de Maria instaurada en 1866; inclou cercaviles, divertiment popular i el seu component religiós.

Fontanars dels Alforins celebra sus fiestas mayores, de Moros y Cristianos, entre finales de agosto y principio de septiembre, en honor a Nuestra Señora del Rosario. La tradición hace remontar el origen de la celebración a 1866, como deber de gratitud a la Virgen por haber librado a los habitantes del lugar de Els Fontanars de la epidemia de cólera que había atacado la comarca el año anterior. La Entrada de las comparsas es el acto de mayor vistosidad y concurrencia. El programa de actos, con desfiles con música de banda, arcabucería y

pirotecnia, embajadas, manifestaciones religiosas y verbenas populares, conforma una fiesta sentida y apreciada por el pueblo.

San Antonio Abad es el patrón local. Su fiesta se celebra con una gran hoguera, que se enciende la noche de la víspera como elemento icónico central, y con la parte devocional inherente.

El último fin de semana de junio tiene lugar la que se llamaba *la fiesta de las Chicas*: ahora, *de las Festeras y Quintos*. La fiesta se celebra en honor a la Inmaculada y tiene el origen en la

Congregación de las Hijas de María instaurada en 1866; incluye pasacalles, diversión popular y su componente religioso.

El cycle festiu:
Sant Antoni, les Festeres i Quintos
i els Moros i Cristians

El ciclo festivo:
San Antonio, las Festeras y Quintos
y los Moros y Cristianos

Itineraris de paisatge cultural

Itinerarios de paisaje cultural

La pervivència de l'activitat agrícola en un medi mediterrani de secà, a base d'olivar, cereals i vinya es constata als Alforins de manera singular i configura un paisatge cultural. El terme municipal de Fontanars dels Alforins ofereix la possibilitat de realitzar itineraris, preferentment a peu, a través dels seus paratges forestals i rurals, a la recerca de paisatges diàfans. El paisatge natural s'enriqueix per la concurrència d'una distribució regular de cases de camp d'una relativa antiguitat, que són l'evidència del poblament dispers del temps en què l'ocupació del territori estava estretament relacionada amb la necessitat derivada de les exigències de l'explotació agrària.

Per als itineraris de serra, la major part de la superfície forestal és de titularitat pública. El bosc predominant hi és de pi blanc, *Pinus halepensis*, coincidint amb altres espècies, entre les que destaquen mostres testimonials del carras-car del bosc mediterrani.

El bancalat de la valleta de l'Alforí és un mosaic canviant, de textures, aromes i colors, depenent

La pervivencia de la actividad agrícola en un medio mediterráneo de secano, a base de olivar, cereales y vid se constata en Els Alforins de manera singular y configura un paisaje cultural. El término municipal de Fontanars dels Alforins ofrece la posibilidad de realizar itinerarios, preferentemente a pie, a través de sus parajes forestales y rurales, en busca de paisajes diáfanos. El paisaje natural se enriquece por la concurrencia de una distribución regular de casas de campo de una relativa antigüedad, que son la evidencia del poblamiento disperso del tiempo en que la ocupación del territorio estaba estrechamente relacionada con la necesidad derivada de las exigencias de la explotación agraria.

Para los itinerarios de montaña, la mayor parte de la superficie forestal es de titularidad pública. El bosque predominante es de pino blanco, *Pinus halepensis*, coincidiendo con otras especies, entre las que destacan muestras testimoniales del encinar del bosque mediterráneo.

Los campos de cultivo del valle de L'Alforí son un mosaico cambiante, de texturas, aromas y colo-

de les labors agrícoles i de l'estat vegetatiu dels conreus en cada època de l'any. Els pinars enclavats entre els bancals hi accentuen la qualitat del paisatge. La xarxa de camins que recorre el terme i connecta les heretats entre elles i amb les carreteres, permet la realització discrecional de passejades a peu o amb bicicleta en un medi natural i tranquil, entre els conreus. El batec de la natura hi és present. Els cereals, els gira-sols, les oliveres, els ametlers, les grans extensions de vinya són el mitjà de vida i

res, dependiendo de las labores agrícolas y del estado vegetativo de los cultivos en cada época del año. Los pinares enclavados entre los bancales acentúan la calidad del paisaje. La red de caminos que recorre el término y conecta las heredades entre ellas y con las carreteras, permite la realización discrecional de paseos a pie o en bicicleta en un medio natural y tranquilo, entre los cultivos. El latido de la naturaleza está presente. Los cereales, los girasoles, los olivos, los almendros, las grandes extensiones de vid son

Paisatge cultural, amb vinyes i olivars, i pinars enclavats entremig
Paisaje cultural, con viñedos y olivares, y pinares enclavados entre ellos

la raó de ser d'aquesta ruralia, que té l'atractiu discret d'un paisatge antropitzat i en equilibri. Naturalment.

Les àrees recreatives de les Piles (a 500 m a ponent del poble) i del Barranc de Peres (junt a la carretera de Beneixama, CV-657, 2 km al sud de Fontanars) ofereixen el suport d'unes taules a l'ombra per al repòs. L'elevació de la casa forestal del Moro, 2 km més amunt per la mateixa CV-657, permet gaudir d'amples panoràmiques. Des d'aquest mateix punt es pot mamprendre la senda dels Enginyers, o la del Camí Vell de Beneixama, entre d'altres.

el medio de vida y la razón de ser de esta campiña, que tiene el atractivo discreto de un paisaje antropizado y en equilibrio. Naturalmente.

Las áreas recreativas de Les Piles (a 500 m a poniente del pueblo) y del Barranc de Peres (junto a la carretera de Beneixama, CV-657, 2 km al sur de Fontanars) ofrecen el apoyo de unas mesas a la sombra para el reposo. La elevación de la casa forestal de El Moro, 2 km más arriba por la misma CV-657, permite gozar de amplias panorámicas. Desde este mismo punto se puede emprender la senda de Els Enginyers, o la del Camí Vell de Beneixama, entre otros.

Aqüeducte de la sènia del Balcó
Acueducto de la noria de El Balcó

Excursió de visita a la Ruta de la Calç
Excursión de visita en la Ruta de la Cal

Els efímers bancals de gira-sols afegixen color al nostre paisatge d'estiu

Los efímeros campos de girasol añaden color a nuestro paisaje veraniego

Rutes senyalitzades:

- Sender Via Augusta, tram Moixent-la Safra, ramal auxiliar de 6 km (1999);
- Ruta 1 de l'ecoguia d'itineraris ambientals i culturals de la Vall d'Albaida, itinerari circular de 64 km amb eixida i final a Ontinyent, amb 31 km en terme de Fontanars (2000)
- Ruta de la Calç, sis rutes d'una mitjana de 6 km per a visitar un conjunt de forns de calç disseminats arreu del terme (2010).

Rutas señalizadas:

- Sendero Vía Augusta, tramo Moixent-La Safra, ramal auxiliar de 6 km (1999)
- Ruta 1 de la ecoguía de itinerarios ambientales y culturales de La Vall d'Albaida, itinerario circular de 64 km con salida y final en Ontinyent, con 31 km en término de Fontanars (2000)
- Ruta de la Cal, seis rutas de una media de 6 km para visitar un conjunto de hornos de cal disseminados por todo el término (2010).

Territori enològic

Territorio enológico

La tradició de vinyaters dels llauradors alforiners ve de vell. El botànic Cavanilles, en les seues observacions (1797) ja en parlava: “*En [las llanuras llamadas Alforins] quanto alcanza la vista se hallan sembrados y viñas, únicas producciones de aquel suelo destemplado*”. La combinació de la frescor i la fertilitat dels sòls amb l'altitud i la insolació mitjanes i el clima mediterrani sec, amb precipitacions rarament superiors als 450 mm, han fet dels Alforins, de sempre, un medi idoni per al conreu de la vinya.

Dins la subzona Clariano, de la Denominació d'Origen València, Fontanars dels Alforins té més de 1.800 hectàrees de vinyars, amb capacitat per a produir uns 12.000.000 kg de raïm de vinificació.

Fa un segle, quasi cadascuna de les més de huitanta cases-heretat disseminades arreu de l'Alforí tenia el propi celler, on s'elaborava el vi xafigant el raïm amb els peus. Les dimensions eren limitades a la capacitat de processament de la collita de la finca, amb ajuts mecànics escassos i rudimentaris. Cap a 1950 n'eren una cinquante-

La tradición de viñateros de los labradores de Fontanars viene de antiguo. El botánico Cavanilles, en sus observaciones (1797) ya hablaba de ello: “*En [las llanuras llamadas Alforins] quanto alcanza la vista se hallan sembrados y viñas, únicas producciones de aquel suelo destemplado*”. La combinación de la frescura y la fertilidad de los suelos con la altitud y la insolación medias y el clima mediterráneo seco, con precipitaciones raramente superiores a los 450 mm, han hecho de Els Alforins, desde siempre, un medio idóneo para el cultivo de la vid.

na, els cellers en actiu; després de 1970, davant el dilema de modernitzar les instal·lacions o desaparèixer, la majoria d'aquells van tancar. En 1985 perviuen a Fontanars 11 cellers. En 1990, solament tres: Cals Flares, (Casa Los Frailes), Cals Pins (Bodegas Los Pinos) i J. Belda.

A partir de 1988, J. Daniel Belda treballa en el rellançament del celler que son pare havia gestionat durant les quatre dècades anteriors. Les primeres botelles seues ixen en 1992. És el primer vi alforiner, embotellat com a tal, present al mercat. En 1990 conflueixen l'inici del projecte de Cals Pins sota els canons de l'agricultura ecològica, i la constitució de la SAT que donarà suport al celler Torrevellisca. Els anys 1990 van ser el moment d'afrontar el procés de modernització i racionalització dels conreus i l'elaboració dels vins a partir dels paràmetres de la substitució varietal, les plantacions en espatllera, les

Dentro de la subzona Clariano, de la Denominación de Origen Valencia, Fontanars dels Alforins tiene más de 1.800 hectáreas de viñedo, con capacidad para producir unos 12.000.000 kg de uva de vinificación.

Un siglo atrás, casi cada una de las más de ochenta casas-heredad diseminadas por todo L'Alforí disponía de su propia bodega, donde se elaboraba el vino pisando la uva con los pies. Las dimensiones se limitaban a la capacidad de procesamiento de la cosecha de la finca, con ayudas mecánicas escasas y rudimentarias. Hacia 1950 eran una cincuenta, las bodegas en activo; después de 1970, ante del dilema de modernizar las instalaciones o desaparecer, la mayoría de aquéllas cerraron sus puertas. En 1985 pervivían en Fontanars 11 bodegas. En 1990, solamente tres: Cals Flares, (Casa Los Frailes), Cals Pins (Bodegas Los Pinos) y J. Belda.

Vista septentrional de la població, amb vinyar tradicional
Vista septentrional de la población, con viñedo tradicional

veremes mecanitzades, i en general dels canvis de model de criança i conducció de les vinyes; i la incorporació de tecnologia als cellers, particularment dels equips de fred.

Els darrers anys del segle XX, els vins alforiners havien començat a eixir de l'anonimat perquè els productors acabaven de descobrir-ne la qualitat i el camí per a rendibilitzar aquest sector tan important de la seua agricultura. Nous elaboradors (Bodegas Enguera, Heretat de Taverners, Rafael Cambra, Fil·loxera, 4 Llunes i Bodegas El Poblet) han vingut incorporant-se fins a l'actualitat als entestats en la tasca de fer del vi la raó de ser de l'agricultura de Fontanars dels Alforins.

A partir de 1988, J. Daniel Belda treballa en el relanzamiento de la bodega que su padre había gestionado durante las cuatro décadas anteriores. Sus primeras botellas salen en 1992. Es el primer vino de Fontanars dels Alforins, embotellado como tal, presente en el mercado. En 1990 confluyen el inicio del proyecto de Cals Pins bajo los cánones de la agricultura ecológica, y la constitución de la SAT que dará soporte a la bodega Torrevellisca. Los años 1990 fueron el momento de afrontar el proceso de modernización y racionalización de los cultivos y la elaboración de los vinos a partir de los parámetros de la sustitución varietal, las plantaciones en espaldera, las vendimias mecanizadas, y en general de los cambios de modelo de crianza y conducción de las vides; y la incorporación de tecnología a las bodegas, particularmente de los equipos de frío.

Los últimos años del siglo XX, los vinos de Fontanars habían empezado a salir del anonimato porque los productores acababan de descubrir la calidad y el camino para rentabilizar este sector tan importante de su agricultura. Nuevos elaboradores (Bodegas Enguera, Heretat de Taverners, Rafael Cambra, Fil·loxera, 4 Llunes y Bodegas El Poblet) han venido incorporándose hasta la actualidad a los empeñados en la tarea de hacer del vino la razón de ser de la agricultura de Fontanars dels Alforins.

Ca Ferri. La concurrència de les cases-heretat enriqueix el paisatge cultural dels Alforins
Ca Ferri. La concurrencia de las casas-heredad enriquece el paisaje cultural de Els Alforins

TERRES DELS ALFORINS

L'associació *Viticultors i Productors de les TERRES DELS ALFORINS*, és un ens aglutinador del sector vitivinícola establert al voltant de l'extrem occidental de la Serra Grossa. Naix de la iniciativa d'un grup de jòvens emprenedors relacionats amb la viticultura i l'enologia que aposten, des de 2009, per fer servir la unitat paisatgística de referència com a suport vertebrador d'un territori modern que arreplega el llegat de les antigues civilitzacions mediterrànies. El seu àmbit d'actuació comprén els termes municipals de Fontanars dels Alforins, Moixent i la Font de la Figuera, i supera les 4.000 hectàrees de vinyes en cultiu.

En el món de l'enologia, TERRES DELS ALFORINS és una potència per la qualitat dels seus productes, procedents d'una dotzena de cellers adherits, amb més de 500 viticultors implicats. L'espai intercomarcal sobre el qual es projecta l'ens TERRES DELS ALFORINS reuneix els valors definitoris d'un paisatge cultural, que són afavoridors de la dinamització econòmica i la cohesió social i objecte de l'interés del visitant.

TERRES DELS ALFORINS

La asociación *Viticultors i Productors de les TERRES DELS ALFORINS*, es un ente aglutinador del sector vitivinícola establecido alrededor del extremo occidental de la Serra Grossa. Nace de la iniciativa de un grupo de jóvenes emprendedores relacionados con la viticultura y la enología que apuestan, desde 2009, por utilizar la unidad paisajística de referencia como apoyo vertebrador de un territorio moderno que recoge el legado de las antiguas civilizaciones mediterráneas. Su ámbito de actuación comprende los términos municipales de Fontanars dels Alforins, Moixent y La Font de la Figuera, y supera las 4.000 hectáreas de viñas en cultivo.

En el mundo de la enología, TERRES DELS ALFORINS es una potencia por la calidad de sus productos, procedentes de una docena de bodegas adheridas, con más de 500 viticultores implicados. El espacio intercomarcal sobre el que se proyecta el ente TERRES DELS ALFORINS reúne los valores definitorios de un paisaje cultural, que son favorecedores de la dinamización económica y la cohesión social y objeto del interés del visitante.

Fontanars dels Alforins

Telèfons d'interés

Teléfonos de interés

Ajuntament: 962 222 233 / 629 15 45 33 / 651 83 90 35

Ayuntamiento

Informació Turística (Dep. Turisme Mancomunitat Municipis Vall d'Albaida): 96 238 90 91

Información Turística (Dep. Turismo Mancomunitat Municipis Vall d'Albaida)

Centre de Salut: 96 222 20 59

Centro de Salud

Guàrdia Civil (la Font de la Figuera): 96 229 00 00

Guardia Civil (La Font de la Figuera)

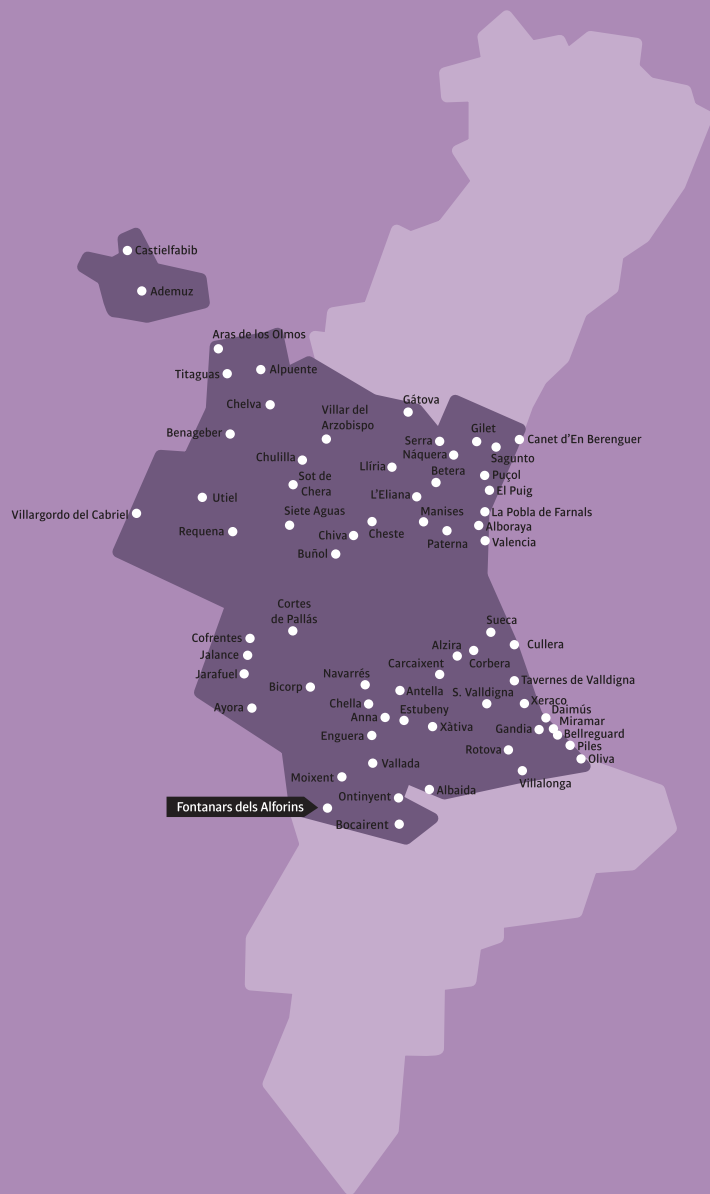
Ajuntament de Fontanars dels Alforins

C/ Alfons XIII, 12

46635 Fontanars dels Alforins

www.fontanarsdelsalforins.es

fontanarsdelsalforins.registre@cv.gva.es

Allotjament i restauració

Alojamiento y restauración

Casa rural Ca la Iaia: C/ Cinc d'Agost, 35 · 676 505 426 · www.calaiaia.eu

Casa rural La Nova Alcúdia: Ctra. CV-656, Km 1 · 609 609 291 · www.lanovaalcudia.es

Bar Avenida: Av. Comte de Salvatierra d'Àlaba, 14 · 96 222 21 19

Bar Restaurant La Caudalía: C/ De les Escoles, 1 · 96 222 21 83

Bar La Cova: Plaça Verge del Rosari, 9 · 96 222 20 10

Pub Trajín: C/ Del Delme, 1 · 655 908 165

Julio Restaurant: Av. Comte de Salvatierra d'Àlaba, 9 · 96 222 22 38

Cellers

Bodegas

Bodega J. Belda SLU: 96 222 22 45 · www.danielbelda.es

Heretat de Taverners: 650 463 313 · www.heretatdetaverners.com

Bodegas Los Frailes: 96 222 22 20 · www.bodegaslosfrailes.com

Bodegas Torrevellisca: 96 222 22 61 · www.bodegas-torrevellisca.es

Rafael Cambra: 626 309 327 · www.rafaelcambra.es

Bodegas Enguera: 96 222 43 18 · www.bodegasenguera.com

Bodegas Los Pinos: 96 222 20 90 · www.bodegaslospinos.com

Fil·loxera &Cia: 606 099 599

Bodegas El Poblet: 96 222 23 20 · www.bodegaelpoblet.com

Bodega Vicente Ribera e Hijo SL: 609 867 777 · vicente@bodegasvicenteribera.es